

Yhteisöllisen opiskeluhuollon malli

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Yhteisöllisyyttä tukeva ja ennaltaehkäisevä opiskeluhuollon toimintamalli Vamialla

Yhteisöllinen opiskeluhuolto tarkoittaa toimintakulttuuria ja sellaisia toimia, jotka edistävät oppimista, osallisuutta sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Lisäksi se tukee ja ylläpitää opiskelijoiden hyvinvointia ja mielenterveyttä. Yhteisöllinen opiskeluhuoltotyö on ensisijaista, ehkäisevää ja kuuluu kaikille oppilaitoksen toimijoille. Yhteisöllisen opiskeluhuollon rinnalla kulkee yksilökohtainen opiskeluhuolto.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon 9 teemaa (kuvio alla) kuvaavat Vamian yhteisöllisen opiskeluhuollon tavoitteita ja toimenpiteitä teemojen näkyväksi tekemisessä oppilaitoksen jokapäiväisessä arjessa.

Yhteisöllisyyttä tukevan ja ennaltaehkäisevän opiskeluhuollon tueksi on laadittu visuaaliseksi toimintamalliksi **Yhteisöllisen opiskeluhuollon vuosikello** sekä **Opettajan työkalupakki**. Vuosikello rytmittää ensimmäisen vuoden opiskelijoiden lukuvuoden tärkeitä yhteisöllisyyttä edistäviä toimenpiteitä ja tapahtumia. Opettajan työkalupakki toimii erityisesti vastuupettajan tietopankkina opiskelijaryhmän hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja sosiaalisuuden tukemisessa. Lisäksi työkalupakki toimii vastuupettajan tukena opiskelijoiden erilaisiin haasteisiin vastattaessa moniammatillisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon mukaisesti. Sähköisessä muodossa oleva Opettajan työkalupakki sisältää seuraavat aiheet: Erityinen tuki, haastavat tilanteet ryhmässä, hoks, kurinpidolliset toimenpiteet, maahanmuuttanut opiskelija, oppimisen tuki, poissaolot, ryhmäytyminen sekä vastuupettajan tunnit. Nämä työkalupakin osiot sisältävät hyödyllistä tietoa ja vinkkejä kyseisestä aiheesta tukien yhteisöllistä opiskeluhuoltoa.

Vamian yhteisöllisen opiskeluhuollon malli pohjautuu yhdeksään (9) teemaan, jotka ovat pohjana ja tehty näkyväksi yhteisöllisen opiskeluhuollon vuosikellossa. Vuosikellon visuaalinen toteutus konkretisoi yhteisöllisen opiskeluhuollon tärkeitä tapahtumia ja toimenpiteitä ensimmäisen lukuvuoden aikana ja lisää opiskelijaryhmien tasalaatuista kohtaamista ja tukea.

YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO / TEEMAT

Vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden edistäminen

Yhteistoiminta oppilaitoksen ulkopuolelle

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisy

Opintojen etenemisen edistäminen

Koulutyön ja opiskelun järjestäminen hyvinvointia tukevaksi

Opiskelijoiden osallisuuden varmistaminen

Terveyttä ja hyvinvointia edistävien elintapojen tukeminen

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

Huoltajien osallisuuden varmistaminen

Vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden edistäminen

Tavoite: Opiskelijoiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen sekä mielenterveyden edistäminen ja tukeminen

Menetelmät: Tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan läpi opintojen, liitetään niitä ammatillisiin opintoihin ja mielenterveyden merkitystä käsitellään. Mielen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä vahvistetaan lisäämällä opiskelijoiden tietoa asiasta ja mahdollisuutta tukea ja ylläpitää omaa mielen hyvinvointia. Tuetaan esimerkiksi opiskelijan itsetuntoa, resilienssiä ja elämänhallintaa. Toteutustapana mm luennot ryhmissä ja yleiset luennot aiheesta. Kysytään opiskelijoilta "Mitä kuuluu?" koulun arjessa. Kohdataan, kuunnellaan, ollaan läsnä ja saatavilla. Hymyillään kohdatessa. Matalalla kynnyksellä otetaan puheeksi, jos huoli herää opiskelijan mielen hyvinvointiin liittyen, keskustellaan ja ohjataan eteenpäin tarvittaviin palveluihin. Käydään läpi niin opiskelijoiden kuin huoltajien kanssa opiskelijoille tarjottavista palveluista. Huomioidaan muutokset opiskelijan käytöksessä ja pyritään ennaltaehkäisemään tilanteita. Keskustelua myös siitä, mikä on normaalia mielialanvaihtelua ja milloin on syytä hakea apua. Vuorovaikutustilanteisiin kiinnitetään huomiota kaikissa oppilaitoksen arjen tilanteissa ja ohjataan käytöstä kohti toivottua tarpeen mukaan.

Yhteisötasolla tuetaan osallisuutta ja vahvistetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä opiskeluympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Varmistetaan riittävä sosiaalinen tuki opintojen aikana. Varmistetaan yhdenvertaisuuden toteutuminen.

Yhteistoiminta oppilaitoksen ulkopuolelle

Tavoite: Luodaan kontakteja ja erilaista toimintaa myös oppilaitoksen ulkopuolella sekä luodaan verkostojen kautta opiskelijoille tulevia polkuja työelämää varten

Menetelmät: Nuorille suunnatut palvelut ja tahot tutuksi joko oppilaitoskäynneillä tai ryhmän omalla tutustumiskäynnillä eri toimijoiden luokse.

Vierailut oppilaitoksen ulkopuolella voivat liittyä suoraan opiskeltaviin aineisiin / aiheisiin ja näin tukea molemminpuolista yhteistyötä. Yhteistyö voi olla myös erilaista kuntien, kolmannen sektorin, vapaaehtoistyön, seurakuntien ym kanssa tehtävää yhteistyötä järjestämällä

tutustumistilaisuuksia, teemaohjelmaa. Huomioidaan nuorille tärkeitä kontakteja mm. etsivän nuorisotyön ja päihdetyön kanssa. Yhteistyötä tukevia opetusmenetelmiä hyödynnetään eri tutkinnonosissa, kuten jalkautumalla oppilaitoksen ulkopuolelle, jolloin ryhmä puhaltaa yhteen hiileen ja oppii tekemällä.

Oppilaitokseen on luotu opiskelijoiden oma tila ”Olkkari”, jossa on päivittäin mahdollisuus kokoontua ja tavata muita opiskelijoita rauhallisessa tilassa. Tilassa on mahdollisuus myös tavata oppilaitoksen ulkopuolisia tahoja, esimerkiksi juuri Etsivä nuorisotyö ja matalalla kynnyksellä keskustella ja saada tietoa eri toimijoilta. Opiskelijoilta on kartoitettu toiveita Olkkarin toiminnasta ja yhteistyötoiveita. Nuorisopalvelujen, järjestöjen ym. pop-up tilaisuudet oppilaitoksessa tekevät omaa toimintaa näkyväksi ja mahdollistavat kontaktien luomisen.

Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy

Tavoite: Luoda ja ylläpitää kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta vapaa oppilaitos

Menetelmät: Epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisy kuuluu kaikille, niin henkilökunnalle kuin opiskelijoillekin. Opiskelijoiden kanssa käydään läpi mitä termeillä kiusaaminen/häirintä/väkivalta tarkoitetaan ja tehdään nollatoleranssi näkyväksi. Esimerkiksi kiusaamisvapaa-oppilaitos julistein? Oppilaitoksen keskustelukulttuurin on tuotava esille, ettei tällaista toimintaa sallita ja jos sitä esiintyy, siihen puututaan aina. Kaikille on luotava tunne, ettei altistu kiusaamiselle, häirinnälle eikä väkivallalle. Nollatoleranssin avulla tuodaan esiin, että jos näitä kohtaa, ne otetaan vakavasti ja asian uskaltaa kertoa. Huolehditaan, että tämä myös toteutuu ja henkilökunta puuttuu kaikkiin tietoonsa tulleisiin kiusaamistilanteisiin oikea-aikaisesti.

Tärkeä toimenpide on se, että oppilaitoksessa tuodaan esiin mitä nämä termit tarkoittavat, ollaan avoimia keskustelulle ja uskalletaan puhua. Puututaan epäkohtiin ajoissa.

Hyvän ilmapiirin luominen ja ylläpitäminen kuuluu kaikille. Vastuuopettaja panostaa ryhmäytymiseen ja ryhmähengen luomiseen heti opintojen alussa, kun opintoihin orientoidutaan. Tätä ylläpidetään opintojen ajan ja huolehditaan ryhmähengestä. Tämän tukena on vastuuopettajan työkalupakissa esim. ryhmäytymiseen ideoita.

Luodaan vastuuopettajan johdolla oman ryhmän säännöt, joihin jokainen sitoutuu ja joihin välillä palataan. Hyvä ryhmähengi ja ryhmäyttäminen ovat tärkeitä kiusaamisen ennaltaehkäisyssä. Osallistetaan myös huoltajia informoimalla oppilaitoksen toiminnasta ja säännöistä sekä esimerkiksi vanhempainillassa nostamalla teema esiin ja kehoitetaan puhumaan kotona opiskelijan kanssa jokaisen vastuusta kiusaamisen ehkäisyssä.

Opintojen etenemisen edistäminen

Tavoite: Opiskelijan opintojen sujuva eteneminen yksilöllinen opintopolku huomioiden. Opintojen venyminen ja keskeyttäminen pyritään ennakoidaan ja estämään.

Menetelmät: Yksilölliset tarpeet huomioidaan ja mahdollistetaan erilaisin toimin yhdenvertaiset opiskelumahdollisuudet. Hoks, (päivitetään säännöllisesti opintojen aikana) erityisen tuen tarpeen kartoitus ja suunnittelu, opintojen etenemisen ja poissaolojen seuranta sekä näihin oikea-aikainen puuttuminen ja tarvittavat tukitoimet moniammatillisesti. Tutkinnon osittain opintoihin liittyvät seurantalaverit vastuuopettajan erityisopettajan ja opinto-ohjaajan toimesta. Tarpeen mukaan

osallistetaan opintojen etenemisen tukemiseen myös muita ammattiryhmiä (maahanmuuttajakoordinaattori, kuraattori).

Säännölliset tapaamiset vastuuopettajan, opinto-ohjaajan ja erityisopettajan kesken, jossa ryhmän opintojen tilannekatsaus läpi ja tarvittavien toimenpiteiden sopiminen. Seurataan opiskelijan opintojen etenemistä. Puututaan ajoissa epäkohtiin.

Hyödynnetään myös eri boosteja (ytöt, ammatilliset aineet, käytännön harjoitukset) ennaltaehkäisten opintojen viivästymistä. Hyödynnetään yhteisopetusta ja ryhmien yhteistä toiminnallista oppimista ja vahvistetaan samalla opiskelumotivaatiota ja onnistumisen kokemuksia. Hyödynnetään rästäpajoja ja tarvittaessa henkilökohtainen suunnitelma esimerkiksi kesäopintojen muodossa rästien suorittamiseksi.

Koulutyön ja opintojen järjestäminen hyvinvointia tukevasti

Tavoite: Huomioidaan opiskelijan hyvinvointi ja jaksaminen opintojen suunnittelussa ja järjestämisessä

Menetelmät: Otetaan yhteyttä opiskelijaan jo ennen opintojen alkua, kontaktin luominen vastuuopettajan toimesta, joka jatkuu säännöllisesti opintojen ajan. Annie tukibotti-kyselyt säännöllisesti hyvinvoinnin tueksi ja ennaltaehkäisevänä toimenä. Tällä tuodaan apu tavoitettavaksi ja ohjataan oikeaan suuntaan. Opiskelija tulee huolineen kuulluksi saa oikea-aikaista tukea.

Käydään läpi opintojen rakenne ja aikataulut sekä esitellään palvelut. Koulun ja opiskelun yhteensovittaminen otetaan puheeksi. Opiskeluhyvinvointiryhmä käy esittäytymässä aloittavissa ryhmissä ja ryhmän oma erityisopettaja sopii henkilökohtaiset tapaamiset. Opintojen alkuun kuuluu myös terveydenhoitajan tarkastus, josta tarvittaessa sovitaan jatko.

Rauhoitetaan oppitunnit ja luodaan kaikkia kunnioittava ilmapiiri. Laaditaan hoksit ja huolehditaan niiden päivitys, yksilölliset opintopolut ja tarpeet huomioidaan. Huomioidaan myös saattaen vaihto vastuuopettajan vaihtuessa. Huolehditaan ettei tieto häviä esimerkiksi ryhmän vaihdon yhteydessä.

Erityisopettaja käy omissa ryhmissään läpi opiskelutekniikkaa ja oppimiseen vaikuttavia tekijöitä. Vastuuopettajan tunnit lukujärjestyksessä, toimivat tilat ja välineet sekä suunnitelmallisuus.

Opiskelijoiden osallisuus

Tavoite: Opiskelijat kokevat osallisuutta, voivat vaikuttaa ja ovat kehittämässä oppilaitoksen toimintaa

Menetelmät: Osallistuminen ja vaikuttamismahdollisuus ovat osa yhteisöllisyyttä ja sen vahvistamista. Sitä toteutetaan mm. tutortoiminnalla, opiskelijakuntatoiminnalla, erilaisten tapahtumien ja tilaisuuksien ideoinnin, toteuttamisen ja osallistumisen kautta.

Luodaan hyvä me-henki oppilaitokseen ja tuodaan opiskelijoiden ääni kuuluviin. Kevään Vamia Gaala osallistaa opiskelijoita ja lisää yhteishenkeä eri alojen kesken.

Huomioidaan kalenterivuoden tapahtumat, kuten ystävänpäivä. Järjestetään eri teemojen ympärille tapahtumia opiskelijoita osallistaen ja yhteistoimintaan kannustaen. Opiskelijakuntatoimintaa vahvistetaan, tutortoiminnalla tuetaan yhteisöllisyyttä ja uusien opiskelijoiden sopeutumista opintoihin. Tutor-kontakti luodaan kestäväksi, ei vain alkuvaiheen tapaamiseksi. Hyödynnetään opiskelijoiden keskinäistä vertaistukea ja apua opintojen eri vaiheissa.

Opiskelijat vastaavat opiskeluun liittyviin kyselyihin ja tuloksia hyödynnetään arjessa. Opiskelijoilta opettaja kerää palautetta omasta opetuksestaan ja hyödyntää tätä tietoa omassa työssään ryhmän tarpeet huomioiden.

Terveyttä ja hyvinvointia edistävien elintapojen tukeminen

Tavoite: Tukea opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja jaksamista luomalla koulupäivään terveyttä ja hyvinvointia tukevia elintapoja

Menetelmät: Hyvinvoinnin teemoihin ja tapahtumiin osallistamista ja osallistumista, opetuksen tauottamista, taukoliikuntaa sekä aktiivista ja liikunnallista elämäntapaa edistävää toimintaa koulupäivän aikana ja sen jälkeen. Jaksamista ja hyvinvointia oppilaitoksessa tuetaan tarjoamalla aamupala sekä lounas. Savuton ja päihteetön oppilaitos tukee terveellisten elintapojen ylläpitoa. Elintapojen merkitys huomioidaan opinnoissa jaksamiseen. Kuntosali, aktiviteetteja, ulkoilua mahdollista harjoittaa. Terveyskyselyt toteutetaan säännöllisesti ja tulosten perusteella tehdään toimenpiteitä. Terveys- ja hyvinvointiteemaiset tapahtumat koko oppilaitoksen yhteisinä tapahtumina lisäävät yhteisöllisyyttä sekä edistävät terveyttä ja hyvinvointia.

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

Tavoite: Opiskelijoille opiskeluympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen kiinnitetään huomioita ja tarvittaessa tehdään korjaavia toimenpiteitä

Menetelmät: Ryhmissä käydään läpi oppilaitoksen yleiset järjestyssäännöt, ohjeistukset ja aikataulut sekä sitoudutaan noudattamaan niitä. Jokaisen oppilaitoksen toimijan vastuulla on huomioida puutteita ympäristössä ja turvallisuudessa sekä puuttua niihin. Turvallisuuskävely opintojen alussa auttaa opiskelijoita hahmottamaan ympäristöä ja ryhmissä on hyvä käydä läpi mihin ottaa yhteyttä hätätilanteessa (112, henkilökunta, terveydenhuolto). Ympäristön ja oppimistilojen siisteydestä huolehtiminen tapahtuu yhteisvastuullisesti.

Yhteisölliseen opiskeluhuoltoon kuuluu myös henkilökunnan osaaminen poikkeavissa ja haastavissa tilanteissa, johon tarvitaan säännöllistä koulutusta ja harjoittelua. Oppilaitoksessa toimii kriisiryhmä. Turvallisuudentunteen ylläpitämiseksi on tärkeää harjoitella erityistilanteita varten (esimerkiksi poistumisharjoitus ja sisälle suojautuminen)

Huoltajien osallisuuden varmistaminen

Tavoite: Huoltajat ovat tietoisia ja ajan tasalla opiskelijan opintojen sujuvuudesta ja oppilaitoksen tapahtumista. Huoltajien osallisuutta opiskelijoiden opintoihin vahvistetaan.

Menetelmät: Järjestetään lukuvuoden alussa vanhempain- ja kotiväenillat, jossa huoltajat saavat tarvittavaa tietoa opinnoista ja oppilaitoksen toiminnasta. Vastuuopettaja pitää säännöllisesti yhteyttä huoltajiin vuosikellon mukaisesti. Tämän osuus ja merkitys erityisesti oppivelvollisuuden laajentuessa korostuu. Huolehditaan, että huoltajat tietävät keneen ja miten voivat olla yhteydessä opiskelijan opintoihin liittyen. Tarvittaessa järjestetään matalalla kynnyksellä huoltajien kanssa yhteinen palaveri, jossa on mahdollista selventää ja tarkentaa opiskelijan opintoihin vaikuttavia asioita ja pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien kasaantumista.

Alaikäisten huoltajien osallistuminen tarkoittaa myös poissaolojen ilmoittamista.

Vanhempainyhdistyksen kautta huoltajien ääni kuuluviin ja yhteistyön vahvistaminen.

